

SESSE KOIVISTO

*Rakkaat ja raivostuttavat
eläinystävämme*

Sesse Koivisto

Rakkaat ja
raivostuttavat
eläinystävämme

SAGA Egmont

Rakkaat ja raivostuttavat eläinystävämme

Cover image: Shutterstock

Copyright © 1985, 2022 Sesse Koivisto and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727157870

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Lukijalle

Tässä kirjassa kerrotaan persoonallisuuksista ihmisten ja eläinten parissa, ei pelkästään eläimistä. Keskustellessani kirjani henkilöiden kanssa heidän eläinystävistään puhuimme hyvin paljon muustakin; heidän kokemuksistaan, luonnosta ja elämästä yleensä. Olen tuntenut monia heistä ennestään, mutta näitä haastatteluja tehdessäni olen saanut myös uusia ystäviä, mistä olen hyvin kiitollinen. Minulle tämän kirjan laatiminen on ollut hauskeempaa kuin minkään kirjan kirjoittaminen ennen tätä. Toivon, että olen voinut tuoda lukijoille edes pienen kipinän siitä ilosta, mitä olen kokenut näiden tapaamisten aikana. Se lämpö ja rakkaus, jolla näistä eläimistä on kerrottu, huumori, mikä näihin kertomuksiin on sisältynyt, on tullut vastaani kuin kesäinen poutapilvi, vaikka ulkona on hyytänyt yli kahdenkymmenen asteen pakkanen tai valunut alakuloinen huhtikuun sade.

Kaikki kirjani ihmiset ovat kertoneet saaneensa hyvin paljon niiltä eläimiltä, joiden kanssa ovat ystäväystyneet. Tapani

Hakavuo, hyvin nuorena sodassa näkönsä menettänyt mies, tunnustaa että elämä opaskoiran kanssa on muuttanut hänen luonnettaan. Hänen ei olisi tarvinnut sanoakaan sitä, sillä huone jossa istuin Tapanin, hänen vaimonsa Ailan ja vilkkaan koiransa Raikun kanssa väreili tuota tunnelmaa – vuorovaikutusta, ystävyyttä.

Kirjani sveitsiläiset ihmiset ovat joutuneet elämään hyvin eksoottisten ja epätavallisten eläinten kanssa. Kenelle tahansa ei onneksi ole mahdollista istua aamuteellä omassa keittiössä gorillaa vastapäätä tai joutua kylpyyn yhtä aikaa täysikasvuisen leopardin kanssa. Gorillan kasvattaneet Baselin eläintarhan johtaja Ernst Lang ja hänen vaimonsa Trude, joille Goma-gorilla oli rakas lapsi mutta samalla kuitenkin lajinsa tyyppinen edustaja, kertoivat että Goman jälkeen he eivät olleet enää samanlaisia ihmisiä kuin ennen. Zürichin eläintarhan johtajan Peter Weilenmannin ja hänen Lucie-vaimonsa ammattitaidolla selvittää mahdottomistakin tilanteista eläinten kanssa. Heidän kärsivällisyytensä ja huumorintajunsa tuntuvat lähes rajattomilta. Zürichiläisen rouva Frieda Hebsackerin ystävyys leopardi Patrician kanssa oli kaksikymmentä vuotta kestänyt syvälinen kokemus, joka kantoi hänet henkilökohtaisten surujenkin ylitse. Ystävyys kesti aitona, koska hän ei halunnut inhimillistää leopardia, tehdä siitä sirkuseläintä, vaan kunnioitti sen leopardin luonnetta. Ystävyys leopardiin sytytti ystävyysmyös Frieda Hebsackerin ja minun välille, ja kirjeenvaihto tämän hienon persoonallisuuden kanssa jatkuu ajatuksia antavana.

Gerda, unohtumaton Gerda Alfthan, jonka talo kukkulalla Espoossa on vuosikymmenet tulvinut erilaisia eläimiä, siirtyi tätä kirjoittaessani juuri 85 ajastaikaa täyttäneenä lopullisesti

pois. Gerdan värikkäästä taiteilijanelämästä olisi voinut kirjoittaa romaanin, joka olisi samalla ollut eläinkirja. Gerdan huumorintaju ei pettänyt edes muutamaa viikkoa ennen kuolemaa; silmät tuikkien hän sanoi lähtevänsä pian pelaamaan korttia edesmenneiden ystäviensä kanssa. Helppoa on kuvitella ainakin ne kymmenet kissat, koirat, vuohet ja muut ennen Gerdaa lähteneet seisomassa portilla emäntäänsä odottamassa. Kun Gerdaa muistelee, on kyynelissä paljon ilon kyyneliä.

Monet ihmiset ajattelevat, että lemmikkieläinten pitäminen on ajan ja rahan haaskausta. Lapsille se vielä sallitaan, mutta sitä pidetään jo liikana, että täysikasvuiset ihmiset hoitavat lemmikkieläimiä. Mieleeni tulee rikospoliisi Pertti Pirhonen, joka usein joutuu käsittelemään ihmisen väkivaltaiseen kuolemaan liittyviä asioita. Ennen työhön lähtöään hän istuu katselemissa auringonnousua talonsa terassilla olkapäällä kesykyyhky Kalle, monivuotinen, vapaana elävä lemmikki. Elävän luonnon seuraamisesta ja sen kanssa seurustelusta ihminen saa voimaa ja iloa jokapäiväiseen elämäänsä.

Kotona asustavista lemmikeistä ei tietenkään ole vain pelkkää iloa, kyllä niistä on myös paljon työtä ja vaivaa. Ja ainakin meidän perheessämme on sappi monet kerrat kiehunut ja toinenkin verisuoni päässä ollut kiukusta katketa juuri eläinten takia. Kun tulee yöllä juhlista kotiin ja on vähällä astua mäyräkoira Walterin mielenosoituskakkaan – otus on päättänyt kostaa jäätyään pitkäksi illaksi yksin – on parasta vain hillitä itsensä. Muuten saa keskellä yötä pimeällä pihalla tohveleissa ja yöpaidassa hakea pelokasta koiraa pensaista. Waltsu ei kestä torumista, kun sillä on huono omatunto, se on varma siitä, että nyt se "akka tappaa".

Itsehillintää kysytään myös Silvasteilla, kun taloon kerran vuodessa ilmestyy hiiri. Silloin Taina Silvasti soittaa hädissään miehelleen Eerolle töihin, tämä tulee niin äkkiä kuin pääsee, mutta joutuu hakemaan apujoukot naapurista, vaikka perheessä on ikioma Huoneenhaltija-kissa. Huoneenhaltija vain katselee tyynesti vierestä, kuinka naapurin iso kissakunkku tekee parissa sekunnissa selvää rauhanhäiritsijästä. Se itse on liian aristokraattinen moiseen touhuun.

Silvastien perheeseen kissa tuli tyttären syntymäpäivänä vuosia sitten, miltei vastoin vanhempien tahtoa. Lapset ovat jo lähteneet kotoa mutta kissa on jäänyt taloon. Näin on tapahtunut monessa muussakin perheessä. Pirhosillakin talossa tilapäisesti tai vakinaisesti majailevia eläimiä hoivataan nimenomaan lasten takia. Jos lapsi opetetaan pienestä pitäen rakastamaan luontoa ja eläimiä, hän ei aikuisena voi käyttää väkivaltaa eikä alistaa muita. Pieni hamsteri voi olla parempi opettaja kuin jaloja aatteita saarnaava kirjanoppinut.

Rakkaat ja usein myös raivostuttavat eläinkumppanit rikastuttavat kukin omalla tavallaan niiden elämää, joiden kanssa ne kulkevat kappaleen matkaa muistutuksena siitä, ettemme ole ainoita tällä planeetallamme. Tästä vuorovaikutuksesta olen halunnut kertoa. Kaikkia eläintenystäviä, jotka niin lämpimästi ja hauskaasti ovat kirjassani kertoneet eläimistään ja samalla itsestään, haluan kiittää eläimellisen sydämellisesti alttiudesta, jolla he ovat kirjani hengen ymmärtäen asiaan suhtautuneet.

Korkeasaassa, huhtikuussa 1985

Sesse Koivisto

Talo kuin seikkailu

Vuonna 1973 olin oppaana safarilla Kenian ja Tansanian luonnonsuojelualueilla. Koska matka tehtiin kesällä, oli mukana runsaasti eri alojen opettajia. Yksi heistä, Gerda Alfthan, jäi varmasti kaikkien mukana olleiden mieleen unohtumattomana hahmona.

Viime kesänä Gerda joutui sairaalaan, ja kun kävin häntä tapaamassa maaliskuun 6. päivänä 1985, oli Gerda muutamaa päivää aikaisemmin täyttänyt 85 vuotta. Muistelimme yhteistä matkaamme, ja Gerdan silmät tuikkivat ilkikurisesti kun ilmeni, että hänen tyttärensä Johanna Alfthan-Wiman ei ollut lainkaan selvillä kaikista äitinsä tempauksista. Johanna ja hänen kuusivuotias tyttärensä Anna-Maria olivat tuoneet minut Gerdan luo.

Gerda ei pelkää mitään, kaikkein vähiten apinoita, olihan hänellä itselläänkin vuosia sitten marakatti lemmikkinä. Anna-Marialla oli hauskaa, kun hän sai kuulla kuinka "Mumsi" Nairobin kansallispuistossa päästi ison urospaviaanin autoon.

Olimme matkallamme pysähtyneet Athijoen rannalle tehtävää kävelyretkeä varten – hyvällä onnella joessa voi nähdä krokotiileja ja virtahepoja – kun kuulin yhdestä autosta naisten huutoja. Suuri, tuuheaharjainen urospaviaani istui auton takapenkillä ja Gerda oli kumartunut seurustelemaan sen kanssa. Ryntäsin kuljettajan kanssa paikalle, meillä taisi olla jokin karahka aseena, ja paviaani luikahti metsikköön. Muut autossa olleet naiset huoahtivat helpotuksesta. Takapenkillä oli iso kakka.

"Paviaanit, jotka ovat tottuneet ihmisiin, voivat olla vaarallisia, uroksilla on yhtä suuret kulmahampaat kuin leopardilla", sanoin.

"Niinkö?" sanoi Gerda niin innostuneella äänellä, että päätin vastedes pitää häntä silmällä. Se olikin tarpeen Samburussa, missä pienet marakatit ovat kehittäneet majapaikkojen ruokapöydiltä varastelun suorastaan taiteeksi. Tämän tästä joku vintiö kapusi salaman nopeudella puuhun kainalossaan marmeladiastia, jonka makea sisältö sitten valui punaisena virtana puun runkoa, ja tarjoilija katseli ympärilleen löytääkseen jotain kättä pitempää. Kun käänsin selkäni, oli Gerdan kiusaus antaa sokeripala tai leipäviipale marakatile tai pelottomalle sarvilinnulle ylivoimainen.

"Minkähänlaisia oppilaita sinun koulussasi on, kun opettajatkin ovat noin kurittomia!" motkotin.

Gerda oli vasta joitakin aikoja sitten, normaalia iäkkäämpänä, jäänyt eläkkeelle Tölö Svenska Samskolanista, missä hän oli opettanut voimistelua ja kuvaamataittoa, joskus käsitöitäkin 44 vuotta. Lisäksi hän vielä eläkkeellä ollessaan veti viikottaisia voimisteluryhmiä Helsingissä.

Safarimme lisämatkana oli lento pikkukoneella Nairobista Tansaniaan Manyarajärven lentokentälle, mistä meidät haettiin autoilla Ngorongoron kraatteriin. Informaatio Nairobista oli kuitenkin ollut puutteellinen, ja saimme odottaa kylmällä ja tuulisella lentokentällä noutajia yli tunnin. Ihmiset värjöttelivät viluisina ja mieliala laski pakkaslukemiin. Silloin Gerda pelasti tilanteen. Hän komensi ryhmän avorivistöön ja alkoi voimisteluttaa sitä tehden edessä liikkeet malliksi. Lentokentän virkailijat kerääntyivät ympärille katsomaan, kuinka turistit taivuttelivat, venyttelivät ja pyllistelivät tahdikkaasti hien pisarrellessa otsalla. Harvoin tällä syrjäisellä lentokentällä oli nähty mitään niin hauskaa. Luulen, että yleisö oli pettynyt, kun kaivattu auto vihdoin näkyi horisontissa.

Mombasan rannikolla lähdimme tutkimaan koralliriutan elämää veneellä, jonka pohjassa oli lasilevy katselua varten. Riutalla veneen kuljettaja sanoi: "Nyt voisitte mennä vaikka uimaan."

Oltiin pettyneitä, kun kukaan ei ollut huomannut ottaa uimapukua mukaan. Gerdaa ei moinen pikkuasia haitannut, hän otti vain olkihatun päästään, kiipesi veneen laidalle ja hyppäsi mereen vaatteet päällä. Kukaan ei noudattanut esimerkkiä, mutta kaikki taisivat olla vähän kateellisia, niin täysin siemauksin Gerda nautti uinnistaan.

Sairaus ja ikävuodet eivät olleet kesyttäneet Gerdaa, hänen katseensa oli yhtä kirkas ja kädenpuristuksensa yhtä luja kuin ennenkin, kun hyvästelin hänet sairaalassa lähteäkseni katsomaan perheen nelijalkaisia jäseniä yhdessä Johannan ja pienen Anna-Marian kanssa.

Gerdan talo, jossa Johanna-tytärkin on asunut jo kolmekymmentä vuotta, on vaaleanvihreä, kaksikerroksinen

puutalo korkealla mäellä Espoossa. Kun kiipesimme lumihankeen tallattua polkua ylös taloon, totesin, että tätä mäkeä ei heikkokuntoisena noustakaan. Ulko-ovesta syöksähti talon koira Roy, mustavalkoinen, pystykorvainen sinfonia, kuten Elina Karjalainen sattuvasti nimittää sekarotuisia koiria. Kaikki Gerdan koirat yhtä snautseria ja kettuterrieriä lukuun ottamatta ovat olleet sekarotuisia ja kuvista päätellen melko suurikokoisia. Roylla oli ilmiömäinen taito lipaista suukkoja suoraan suulle, ellei ollut varuillaan. Aikansa riehuttuaan se rauhoittui ja piti seuraa varsin kohtuullisella energisyydellä.

Roy'n lisäksi talossa on kaksi undulaattia kunnioitettavan kokoisessa häkissä, jossa on aikaisemmin asunut harakka ja varis, sekä vain viisi kissaa. Vuosia sitten talossa oli yhdeksän kissaa, mutta aika on jo muutamista jättänyt. Vanhin kissa Litzo on 21-vuotias mutta jaksaa vielä tapella. Sen ikä näkyy selvimmin turkista, joka on selästä melko vanukkeinen, kun kissa ei jaksa puhdistaa sitä eikä sen kampaaminenkaan enää onnistu. Litzo rakastaa suunnattomasti Royta, ja koira käyttää sen rakkautta kylmästi hyväkseen varastamalla Litzon ruuan, kun Johanna on jakanut ilta-aterian koko joukolle.

Kun olin lakannut olemasta Roy'n tervetulosuukkojen kohteena ja istuutunut, hyppäsi syliini kirjava tyttökissa Mirkku, joka on hyvin rakas Johannalle. Se on löytökissa ja tullut taloon 12 vuotta sitten. Mirkku alkoi sylissäni kehrätä tarmokkaasti. Sillä on maitorauhassyöpä, kyhmyjä on leikattu kolme kertaa, mutta niitä on ilmaantunut lisää. Johanna ei enää anna leikata vanhaa kissaa, se saa elää niin kauan kuin se vielä näyttää nauttivan elämästään. Mirkulla on poika, valtava uroskissa Mustikki, mustanruskeanvalkeankirjava herra. Melkein yhtä komea on harmaavalkoinen Sputnik, joka istui kolme päivää

Hurmaavia tositarinoita ihmisistä, eläimistä ja lajirajat ylittävästä kiintymyksestä.

Ihmisen ja eläimen välille voi muodostua ainutlaatuinen ystävyys suhde. Rakkaat ja tiiviit suhteet koirien ja kissojen kanssa ovat tuttuja, mutta millaista ihmisen ystävyys on leopardin kanssa? Entä gorillan? Tai tilhen?

Rakkaat ja raivostuttavat eläinystävämme sisältää valloittavia ja ainutlaatuisia kertomuksia ihmisten ja eläinten välisestä suhteesta. Kirjan mukana pääsee tutustumaan esimerkiksi urkuja soittavaan puluun ja kesyyntä kettuun, joka matkusti mielellään ihmisystävänsä olkapäällä.

Sesse Koivisto (1932–2021) oli kirjailija ja biologi. Monet Koiviston kirjat käsittelevät eläimiä ja ihmisten suhdetta niihin. Aihe oli Koivistolle omakohtainen – olihan Koiviston pitkäaikainen puoliso Ilkka Koivisto Korkeasaaren eläintarhan johtaja.